

Marek Gumkowski

Konferencja naukowa poświęcona dziejom, tradycji i problemom badawczym polskiego literaturoznawstwa

Biuletyn Polonistyczny 22/3 (73), 62-65

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rękę; jest symboləm naszej "wojny cywilnej", heroizmu oporu moralnego. Powiedziano też w dyskusji, że wielu lat istnienia Polski Ludowej trzeba było, aby rozeznać się w drogocennej wartości spuścizny Starego Doktora, aby nadszedł ów "czas Korczaka". Historycy literatury przyjęli go w poczet wybitnych pisarzy polskich, nie zaś autorów dydaktycznych powiastek dla dzieci, cały zaś jego dorobek otwarty jest dla wszystkich pokoleń.

Teksty wygłoszone na Sesji oraz stenogramy z dyskusji zostaną opublikowane w osobnej księdze. Referaty Sekcji Literackiej ukażą się wcześniej w druku w czasopismach kulturalnych.

Instytut Badań Literackich PAN reprezentowany jest również (w osobie dr Hanny Kirchner) w jury konkursu na prace magisterskie powstałe w latach 1975-1977, a poświęcone działaniu i myśli Janusza Korczaka. Konkurs rozpisany został przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Dr Hanna Kirchner

**KONFERENCJA NAUKOWA
POŚWIĘCONA DZIEJOM, TRADYCJI I PROBLEMOM BADAWCZYM
POLSKIEGO LITERATUROZNAWSTWA**

W dniu 4 listopada 1978 r. w Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się - zorganizowana przez Komitet Nauk o Literaturze Polskiej PAN i Instytut Badań Literackich PAN w związku z sześćdziesiątą rocznicą odzyskania niepodległości państwowej - konferencja naukowa poświęcona dziejom, tradycji i problemom badawczym polskiego literaturoznawstwa. Wzięli w niej udział przedstawiciele wszystkich ośrodków polonistycznych w kraju.

Otwierając obrady, prof. Konrad Górski przypomniał zmarłych w ostatnim 60-leciu pracowników polskiej nauki o literaturze, których pamięć zebrani uczcili chwilą milczenia.

Inauguracyjny referat Konrada Górskiego pt. "Zdolność odbioru dzieła sztuki jako organ poznawczy. (Z problemów metodologicznych literaturoznawstwa)" poświęcony był charakterystyce podstawowego dla każ-

dego badacza literatury uzdolnienia, dzięki któremu jest on w stanie uchwycić swoisty aspekt istnienia i funkcjonowania dzieła sztuki pisarskiej. Ów "słuch literacki" pozwala literaturoznawcy dotrzeć do tego pokładu znaczeń, który umożliwia realizację specyficznego "kodu poetyckiego" analizowanego tekstu. Prelegent omówił relacje pomiędzy "słuchem literackim" a różnymi warstwami dzieła literackiego (dźwiękową, pojęciowo-ekspresyjną i warstwę wyższych układów znaczeniowych) oraz - popierając wykład licznymi przykładami - wskazał konieczność odwoływania się do tego rodzaju uzdolnień w badaniach tekstologicznych i czynnościach interpretacyjnych.

Następne trzy wystąpienia poświęcone były dziejom polskiej nauki o literaturze w minionym 60-leciu. Prof. Artur Hutnikiewicz w referacie pt. "Historiografia literatury polskiej lat międzywojennych" przedstawił syntetyczny zarys materialno-instytucjonalnych i personalnych zmian w literaturoznawstwie polskim w dwudziestoleciu 1918-1939. Mówca podkreślił progresywny charakter przemian, w których wyniku nauka o literaturze, w chwili odzyskania niepodległości reprezentowana przez niewielką grupę uczonych - skupionych głównie wokół dwóch oficjalnych ośrodków uniwersyteckich (Krakowa i Lwowa), pod koniec okresu międzywojennego stała się już dziedziną wiedzy uprawianą przez nierównie liczniejsze grono badaczy, mogących się poszczycić bogatym dorobkiem naukowym. Świadectwem tego są dokonania na obszarze edytorstwa tekstów źródłowych (m. in. serie: Biblioteki Narodowej, Biblioteki Pisarzy Polskich i Biblioteki Zapomnianych Poetów i Pisarzy Polskich), opublikowane w dwudziestoleciu kompendia historycznoliterackie, monografie, studia problemowe i prace przyczynkarskie.

Prof. Henryk Markiewicz, mówiący o "Teorii literatury i badań literackich 1918-1939", zajął się, z kolei, dziejami refleksji metodologicznej w międzywojennej nauce o literaturze. Początki nowych tendencji, wyrastających z ruchu myślowego przeciwstawiającego się tradycjom pozytywistycznym (szczególnie istotną rolę odegrała tu inspiracja Diltheyowska), ukształtowały się jeszcze w latach bezpośrednio poprzedzających pierwszą wojnę światową, ale rozwój i zróżnicowanie kierunku ergocentrycznego w badaniach nad dziełem literackim przypadły na okres dwudziesto-

lecia. Do ważnych wydarzeń w dziejach teorii literatury zaliczyć można prace: Zygmunta Łempickiego "W sprawie uzasadnienia poetyki czystej" (1920), Wacława Borowego "O wpływach i zależnościach w literaturze" (1921), Henryka Życzyńskiego "Teoria dramatu" (1922), Gabriela Korbuta "Wstęp do literatury polskiej" (1924). Opublikowana w 1931 r. rozprawa Romana Ingardena "Das literarische Kunstwerk" otworzyła nowe horyzonty badawcze nie tylko przed polską, lecz również przed europejską nauką o literaturze. Na lata trzydzieste przypada również pierwsze zetknięcie się polskiej refleksji literaturoznawczej z koncepcjami rosyjskich formalistów. Pod koniec epoki międzywojennej istniały dwie wyodrębniające się "szkoły", w których rozwijano myśl teoretyczną: "wileńska", skupiona wokół osoby Manfreda Kridla, oraz "warszawska", składająca się przede wszystkim z uczniów Kazimierza Wóycickiego. Przedstawicielom tych dwu ośrodków polskie literaturoznawstwo zawdzięcza wiele inspirowanych po dzień dzisiejszy propozycji metodologicznych.

Wystąpienie prof. Jarosława Maciejewskiego pt. "Losy wojenne i odbudowa polonistyki literackiej" stanowiło próbę rekonstrukcji dziejów personalnych i instytucjonalnych polskiej nauki o literaturze w latach 1939-1950. Przedstawivszy na wstępie sytuację polonistyki w momencie wybuchu wojny, referent przypomniał straty, które poniosła ta nauka w wyniku działań wojennych, a zwłaszcza w rezultacie fizycznego terroru okupantów. Losy ocalałej kadry naukowej związane były ściśle z historią powstawania i funkcjonowania ośrodków polonistycznych zagranicą, a przede wszystkim z krajowymi dziejami tajnego nauczania literaturoznawstwa na poziomie uniwersyteckim. Opierając się na dostępnych materiałach, prelegent omówił działalność zakonspirowanych w kraju pod okupacją hitlerowską wydziałów polonistycznych w Warszawie, Krakowie, Lwowie i Wilnie. Ostatnia część referatu poświęcona była charakterystyce zmian, jakie zachodziły na obszarze polskiej nauki o literaturze w okresie od zakończenia wojny do lat 1949-1950.

W referacie pt. "O sytuacji i perspektywach polonistyki" doc. Stefan Treugutt przedstawił niebezpieczeństwa grożące współczesnemu literaturoznawstwu ze strony nadmiernej specjalizacji i instytucjonalizacji. Nie ukrywając, że przed podobnymi dylematami stoją dziś także inne gałęzie

nauki, mówca wyraził obawę, czy dziedziny humanistyki nie są szczególnie narażone na ujemne skutki oddziaływania tych tendencji, zakłócających naturalny i harmonijny rozwój wiedzy. Nadmierna specjalizacja utrudnia wymianę i ruch myśli pomiędzy poszczególnymi kierunkami, zaś schemat organizacyjny staje się czynnikiem determinującym rozkład zainteresowań odpowiednimi problemami badawczymi. Sytuacja taka jest jednak wynikiem działania obiektywnych prawidłowości kształtujących ewolucję nauki, dlatego też trudno znaleźć sposób jej rozwiązania.

Referat prof. Mieczysława Klimowicza "W trzydziestolecie Instytutu Badań Literackich" łączył w sobie dwa wątki: rekapitulację wydarzeń historycznych oraz analizę sytuacji bieżącej. Po skreśleniu dziejów Instytutu autor omówił stan aktualny i perspektywy prowadzonych przez IBL prac badawczych, dokumentacyjnych, edytorskich i popularyzacyjnych. Przedstawiając dotychczasowy dorobek Instytutu wskazał na zadania i możliwości stające przed tym ośrodkiem naukowym zwłaszcza w zakresie współpracy z innymi placówkami literaturoznawczymi w kraju i zagranicą.

Dyskusja nad wygłoszonymi referatami dotyczyła zarówno zagadnień z dziejów polskiego literaturoznawstwa, jak problemów stojących przed współczesną nauką o literaturze. Szczególne kontrowersje wzbudziły niektóre tezy referatu J. Maciejewskiego, dotyczące mechanizmu zmian kadrowych w instytucjach polonistycznych w okresie 1949-1950, oraz diagnozy S. Treugutta określające sytuację i perspektywy polonistyki dnia dzisiejszego.

Mgr Marek Gumkowski

„POETYKA BAROKOWA W POLSCE”

W dniach 15 i 16 listopada 1978 r. odbyła się w Warszawie konferencja naukowa na temat "Poetyka barokowa w Polsce", zorganizowana przez Pracownię Historii Literatury Staropolskiej XVI-XVII w. Instytutu Badań Literackich PAN.

Z pierwszym referatem nt. "Koncepcji metafory w polskim baroku"